

Pedagogická diagnostika

lazarova@phil.muni.cz

Co je to diagnostika?

- Postup od sběru dat... k popisu, interpretaci
- Souhrn operací, postupů a technik s cílem je **stanovit diagnózu?** a to v závislosti na cílech diagnostiky.
- Popis stavu – jevů, interpretace, zařazení do kategorie (terminologické označení - diagnóza)
- V psychologii a pedagogice nejde jen o zjišťování abnormit, ale o **rozpoznávání kvality a úrovně některých psychických funkcí, zjišťování individuálních zvláštností**

Pedagogická diagnostika

CO: proces zjišťování, rozpoznávání, klasifikování, posuzování a charakterizování úrovně pedagogického rozvoje objektu výchovy....

Koho: Objektem je edukant,

Jak: pedagogické metody

Kde: školy, výchovná zařízení,

Kdo: učitelé...,

Pojem přirozená diagnostika – nespecifické poznávání (každodenní sledování, sociální percepce...)

Cíle dg

V psychologii např.:

- určení stupně vývoje
- zjištění příčin odchylného vývoje od normy
- zjištění individuálních zvláštností člověka
- prognóza nebo predikce

V pedagogice např.:

- zjištění úrovně znalostí žáka
- zjištění příčin školního neúspěchu
- zjištění předpokladů žáka pro vykonávání určité činnosti (studium)
- prognóza školní úspěšnosti

Diagnóza

- Diagnóza je v lékařství chápána jako klasifikace, zařazení jevu do určité třídy (pro psychologii a pedagogiku je to příliš patologizující a statické).
- V pomáhající profesi není diagnóza cílem, ale **prostředkem** ke změně (nápravě)

Psychologická diagnóza je odborně fundované a prakticky užitečné rozpoznání relevantních znaků, vlastností nebo stavů u jednotlivce, příp. i s odpovědí na činitele podmiňující individuální zvláštnosti a predikci dalšího vývoje.

Pedagogická dg. je odborně fundované a prakticky užitečné rozpoznání relevantních znaků, (vlastností nebo stavů u Jednotlivce – spíše jde o motivaci, schopnosti a dovednosti), příp. i s odpovědí na činitele podmiňující individuální zvláštnosti a predikci dalšího vývoje (v a pro pedagogický proces).

Psychologická dg. ve školní praxi

- Klinická psychologická diagnostika – DSM III – klasifikace duševních nemocí (jiné znění diagnóz), např. poruchy školních dovedností
- Poradenská psychologická diagnostika využívá více popisnou a dynamickou diagnostiku

Druhy diagnóz

- **Diferenciální diagnóza** - porovnávání příznaků chorob, které přicházejí v úvahu u vyšetřovaného s cílem vyloučit diagnostický omyl.
- **Diagnóza statická** - např. dyslektik, porucha chování
- **Diagnóza dynamická** – dyslektické obtíže se projevují zejména v situaci... od první třídy....
- **Diagnóza popisná** – čte s chybami, zaměňuje písmena...
- **Diagnóza symptomatologická** - bolesti hlavy, zvracení... symptomy školní fobie
- **Diagnóza syndromatologická** - ADHD syndrom
- **Diagnóza etiologická** – jde o poruchy chování zapříčiněné emoční labilitou a nedostatečnou péčí

Možnosti a limity diagnostické práce

Antidiagnostické a antipsychiatrické tendence

konce 20. století

Zdůvodnění odmítání diagnostiky:

Humanistické teorie

- jedinečnost jedince i situace
- nedirektivita vztahu odborník (přestává být expertem)
- klient má potenciál, je expertem na své problémy – **autodiagnostika**,
- klient má možnost volby, rozhoduje o svém chování i řešení problémů
- lze předvídat chování? Lze předvídat účinnost navrženého řešení?

Omezování a odmítání diagnostiky

Kognitivní teorie, konstruktivismus

- široké pojetí normality (co je ne-normální???), kdo stanovuje normu? Kdo říká, že něco je-není normální? Není to jen „jinak“?
- subjektivismus v poznání - diagnóza je subjektivní poznání (Čí je diagnóza?)
- Diagnóza je v jazyce, jen slova

Odborník přestává být expertem na problém, je „pozorovatelem“.

Omezování a odmítání měření a testování v diagnostice

- Pochybnosti o validitě metod
- Metody jsou jen zbožím
- Metody jsou kulturně závislé
- Metody v různých rukou mohou různě měřit (pochybnosti o objektivitě)
- Měření je statické
- Elektronické zneužití, rozšiřování testů – ztráta měřící síly

Využití diagnóz v pedagogické praxi

- V pomáhajících profesích se lze obejít bez diagnostiky v tradičním slova smyslu, mnohdy stačí „přirozená diagnostika“
- Diagnózy jsou široké a statické, mnohdy neřeknou nic o možnostech změny
- **Riziko oslnění (nezkušených lidí a laiků) diagnostikou a zejména testy**
- Riziko patologizace žáků ve školách

ALE: Některá praxe diagnostiku vyžaduje (např. pro formální opatření), je třeba ji rozvíjet a chránit před zneužíváním!!!!

ETIKA

- Standardy pro využívání metod
- Adekvátní vzdělání (znalosti – nejen o metodách a jejich využití, ale i interpretaci)
- Rozvíjet zkušenost (dovednosti)
- Soulad s pracovním posláním
- Supervize, sebereflexe (kognitivní stereotyp), prof. rozvoj
- Mlčenlivost – psaní posudků a zpráv

K etice také patří

- etiologické hledisko (chceme-li napravit, je vždy třeba hledat příčiny...) ??? (Dittrich)
- komplexní hledisko (etiologie je multifaktoriální)
- spolupráce více pozorovatelů
- dlouhodobé sledování
- individuální přístup (respekt k odlišnostem)

Pro kvalitu diagnostiky platí:

- mělo by být využíváno více zdrojů, více metod
- čím více času, tím lépe (jednorázovost je riziková, je typická pro měření, např. intelektových předpokladů)
- interdisciplinární pohled (posouzení týmy pracovníků – pedagog + psycholog + lékař...)

Časté chyby

- Nedostatek dovednosti a kompetence
- (Nad)užívání (nevhodných) dg. metod
- Povrchní interpretace (např. kresby) - dětinské nadšení z toho, co lze jednoduše z metody vyčíst.
- Haló – efekt a předem determinovaná odpověď. (Potvrzují si, že můj první odhad byl správný.....).
- Rychlé diagnózy. Jednorázovost vyšetření, chybějící supervize apod.
- Soukromé teorie osobnosti. (Komu nejde matematika, nemůže mu jít ani chemie...)

Etapy diagnostického postupu

Kdo je zadavatelem (objednatelem)?

- K čemu (komu) mají sloužit výsledky?
- Jde o výzkum nebo o pomáhající intervenci?
- Jde o pomoc? Komu? Kdo co chce?
- Kdo je klientem?

Etapy diagnostického postupu

Formulace a upřesnění **diagnostické otázky** nebo vstupní hypotézy

- *Co ovlivňuje výkyvy žáka v prospěchu?*
 - *Jaká je motivace žáka k učení?*
 - *Jaké jsou vztahy mezi žáky ve třídě?*
 - *Co způsobuje potíže žáka ve čtení?*
 - *Jaké jsou strategie zvládnání zátěže?*
 - *Má žák předpoklady zvládnout...?*
 - *Je uchazeč vhodný pro tuto profesi?*
-
- *Cílem diagnostiky tedy je:.....*
 - *Kdo stanovil tyto cíle?.....*

Etapy diagnostického postupu

Sebereflexe

- Umím naplnit stanovené cíle?
- Mohu v rámci mé instituce takovou dg. provádět?
- Je to v souladu s mým vzděláním?
- Mám podmínky pro takovou dg. práci?
- Dokážu zajistit bezpečné podmínky pro sebe i klienta?
- Mohu s vybraným subjektem pracovat?

Etapy diagnostického postupu

Volba metod

- Které metody směřují k naplnění cíle?
- Kde mohu získat příslušné metody?
- Jsou tyto metody standardizované? Mají manuál?
- Umím s metodou pracovat?
- Mám k využití zvolených metod odpovídající vzdělání?
- Mohu se zvolenými metodami pracovat v mé instituci?
- Pokud chci využít vlastní metody, mám je dobře vytvořené?
- Jsou metody vhodné pro věk, vzdělání... klienta?
- Kolik metod použiji? Jak na sebe navazují? Nejsou redundantní?
- Mám možnost s někým výběr metod konzultovat?

Etapy diagnostického postupu

Získávání diagnostických dat

- Je zvolené prostředí vhodné pro vybranou diagnostiku?
- Domluvil jsem si s klientem čas?
- Zajistil jsem mu bezpečí?
- Jsou všechny zvolené postupy v souladu s etikou?
- Rozumí klient dobře tomu, co se bude dít?
- Jsem schopen/a zajistit standardní postup při získávání dat?
- Mám k dispozici všechny materiály?
- Jsem schopen/a zachytit doprovodné jevy?
- Mohu použít nějaký nástroj k registraci dat? (záznamník, kameru, pozorovací schéma...)

Etapy diagnostického postupu

Zpracování, utřídění, analýza údajů (statistika, porovnání....), interpretace

- Užívám k vyhodnocení dat standardní postupy?
- Mám dostatek dat k odpovědi na dg. otázku?
- Jaký je význam získaných dat? Co o klientovi vlastně vypovídají?
- Lze rozumět datům ještě nějak jinak?
- Je možné získaná data s někým konzultovat?
- Je třeba získaná data ještě doplnit, dohledat?
- Generují získaná data nějaké další otázky k zodpovězení?
- Porovnávám data získaná prostřednictvím více metod?
- Jak jsem data ověřoval/a?
- Jaká je mezi získanými daty souvislost?

Etapy diagnostického postupu

Konečná syntéza a závěr (popis stavu, diagnóza, prognóza, odpověď na dg. otázku, doporučení)

- Dokážu relevantním způsobem odpovědět na dg. otázku?
- Co je hlavním zjištěním?
- Jaké souvislosti je třeba brát v úvahu?
- Popisuji stav nebo dynamiku vývoje?
- Vyvažuji pozitivní a negativní?
- Komu podávám (mohu podat) zprávu?
- Jaký charakter mají mít závěry, zpráva?
- Používám terminologicky správné výrazy pro shrnutí?
- Jsou závěry hypotetické?
- Jsou doporučení dostatečně konkrétní?

Dokumentace, psaní posudků a nálezů

- Nález, zpráva, posudek

Nález - výsledkem jednorázového vyšetření (ambulantní praxe) nebo déleodobého pozorování (klinická praxe, školy, ústavy...)

Typy nálezů:

- ***klinicky orientovaný*** (narativní, popis životního příběhu, přímé řeči... klinické přístupy)
 - ***testově orientovaný*** (výsledky testů)
 - ***exploračně-testový*** (klinická i testová data)
-

Nálezy, zprávy, posudky

Postup: (Blau)

Co bylo – předcházel (anamnéza, historie vyšetření...)

Co je (data z vyšetření)

Co bude (doporučení)

Zásady pro psaní nálezů (existují i formuláře)

Z hlediska **obsahu**:

osobní údaje, účel vyšetření, vývoj problému, současná diagnóza, okolnosti vyšetření, data sezení a informace o použitých metodách, data z pozorování a rozhovoru, údaje jiných osob, výsledky použitých nástrojů, diagnostická úvaha...

Obsah (Kondáš)

identifikační údaje, účel vyšetření, anamnestické údaje, diagnostický postup, klientovo chování, metody a výsledky, interpretace zjištěných výsledků, závěr, predikce a doporučení

Nálezy a posudky - zásady

- **rozsah a struktura nálezu je určena typem vyšetření (orientační vyšetření, znalecký posudek apod.)**
- **je třeba velmi pečlivě interpretovat data a formulovat tvrzení o osobách (je třeba domýšlet možné důsledky, zvl. jde-li o děti)**
- **všechna tvrzení by měla být podložena**
- **je třeba rozlišovat jazyk podle adresáta posudku**
- **je třeba zachovat důvěrnost těch údajů, které nepatří do rukou žadatele posudku**

Posudky - zásady

- **pokud jde o zprávu, která má pomoci klientovi, měla by být zaměřena do budoucnosti (co dál, jak pomoci)**
- **ve zprávách by měl pracovník odpovídat především na dotazy, které mu byly položeny**
- **je třeba striktně rozlišovat popis a interpretaci dat**
- **interpretace by měly odrážet proměnlivost projevů (dynamiku) a komplexitu problémů**
- **pracovník by se neměl snížit k moralizování a k příliš obecným radám**

Znalecké posudky

- zadání úkolu (cíle, otázky k zodpovězení),
- stručný výpis ze spisové dokumentace (o co jde),
- vlastní vyšetření (postup, metody, výsledky vyšetření – shrnutí údajů získaných z anamnézy, rozhovorů i testů),
- závěr (odpovědi na zadané otázky),
- formální náležitosti (autorství, datum a identifikační údaje znalce).

Anamnéza

- Osobní, medicínská, pracovní, rodinná, trestní...
- Co by měla obsahovat?
- Autoanamnéza a heteroanamnéza
- Objektivní (doložitelná) a subjektivní data

Využití v pedagogické i psychologické diagnostice

Diagnostické metody

= každý **speciální postup**, který vede k získání diagnózy (nebo poznatků o osobě, jevu..)

= je **soustava podnětů** (úkolů, situací, otázek), jimiž záměrně vyvoláváme chování (úkony, jednání, slovní odpovědi) nějaké osoby – experimentujeme. Toto chování přesně registrujeme (měříme) a pak z něj usuzujeme na stav, zvláštnosti, odchylky...

Diagnostické metody nejsou jen testy

Každá diagnostická metoda získává novou kvalitu v rukou toho, kdo ji používá.

Dělení metod

- Objektivní a subjektivní (explorační)
- Psychometrické (standardní postup) a klinické (kazuistické)
 - zejména v psychologii

Diagnostika pracovních týmů

Meredith Belbin: týmové role

Sociometrie

Dotazníky....

Týmové role – [M. Belbin](#)

Předseda

Ujasňuje cíle, pomáhá rozdělovat úkoly, odpovědnost a povinnosti, formuluje skupinové závěry

(klidný, důvěřující, nestranný, disciplinovaný, sebevědomý...)

Ředitel

Vyhledává vzorce ve skupinové diskusi, tlačí skupinu k rozhodnutí

(úspěšný, napjatý, netrpělivý, společenský, provokativní, hádavý...)

Chrlíč

Přichází s návrhy a novými myšlenkami, proniká do podstaty věci

(individualista, vážný, erudovaný, intelektuál...)

Kritik (rejpál)

Analyzuje problémy a složité otázky, hodnotí přínos ostatních

(inteligentní, rezervovaný, objektivní, racionální, klidný...)

Tahoun

Proměňuje slova a myšlenky v činy

(tvrdohlavý, praktický, tolerantní, svědomitý...)

Týmové role - Belbin

Hasič a týmový hráč

Poskytuje podporu a pomoc ostatním
(společenský, citlivý, orientovaný na tým, nerozhodný...)

Sháněl

Přináší informace zvenčí, vyjednává s okolím
(zvědavý, mnohostranný, společenský, novátorský,
komunikativní...)

Dotahovač

Zdůrazňuje potřebu dodržování termínů a cílů
(perfekcionista, vytrvalý, svědomitý, důkladný, úzkostný...)

Nelze považovat za psychometrický test. Chybí reliabilita a validita není ověřena.

Korelace mezi 16PF a Belbin testem

Rozhovor

Projektivní techniky

Rozhovor

- **Cíl rozhovoru:** rozlišovat: poznávací (diagnostický) – terapeutický (podpůrný). Komu (k čemu) má poznání sloužit.
 - **Bezpečí, kontakt**
 - **Volná stimulace:** Vyprávěj mi něco o vaší třídě. Jak žije vaše rodina?...Představ si, že bys měl celé odpoledne jen pro sebe, co bys nejraději dělal?
 - **Přímé otázky** (mnohdy uzavřené): Už jsi někdy zkoušel nějakou drogu? Připravuješ se denně do školy? Učíš se rád? Máš kamarády?
 - **Nepřímé** (často otevřené) otázky: Jak to máš s přípravou do školy? Jaký je tvůj vztah k drogám? Co pro tebe znamená učit se? A co kamarádi?
 - **Projektivní otázky:** Jak to mají děcka ve tvém věku k drogami? Za co obvykle utrácení lidé peníze? Čeho se dnes lidé nejvíce obávají? Jakou roli mají v rodině otcové?
- (projektivní interview – zaměřené na problém, specifické techniky dotazování, zejména pro děti)
- **Stimulující – dodatečné otázky:** A co ty na to? A co ještě? Co bys k tomu ještě řekl?

Rozhovor - zásady

- Nekumulujeme otázky
- Nehrneme otázky (ticho, dodatečné-stimulující otázky...)
- Nepodsouváme
- Nehodnotíme
- Nementorujeme (jak je to správné...)
- Oceňujeme
- Uklidňující tvrzení: Děti v tvém věku obvykle zkoušejí kouřit. Jak to máš ty?

Projektivní metody

slouží k poznávání a diagnostice osobnosti (někdy i patologií v psychologicko-klinické i psychiatrické praxi)

Projektivní metody:

- jsou zaměřené spíše na odhalování **nekognitivních funkcí** (konativních a emocionálních),
- do odpovědi se **promítá osobnost** (nestrukturovanost - nejasnost podnětu),
- **cíl zkoušky je nečitelný**, oslabují se kontrolní a regulační mechanismy,
- **oslabují komunikační bariéry, nevytváří situaci zkoušky (vhodné pro děti)**
- vzniká **zvláštní sociální kontakt** mezi vyšetřujícím a vyšetřovaným (hra)
- názorná podoba problémů, vztahů (apod.) - vede k uvědomění,
- subjekt se může vyjadřovat v symbolech (nemusí verbálně vyjadřovat své pocity ...).

Projektivní metody – limity a nevýhody

- Mají problematickou **validitu**.
- Interpretace a tedy i validita je v rukou vyšetřujícího, je potřeba jeho **vysoké profesionality** a zkušenosti
- Lidé mají různou **míru projektivity** (tendenci k projekci – problém zejména při projektivním rozhovoru)
- Je typická **vyšší časová náročnost** při vyhodnocování
- Pozor na projekci diagnostika
- Výsledky považujeme za **pracovní hypotézy!!!!**

Klasifikace projektivních metod

- **Standardizované** (psychologické) – ROR, Zulliger, TAT – obrázky, příběhy, Rozenzweig, Wartegg, Lüscher, Baum-test (Koch)...
- **Nestandardizované** – význam v rozhovoru, využití v ne-psychologické praxi, řada zkušeností a způsobů interpretace: projektivní interview, začarovaný svět, bestiarium, kresby - erby, začarované rodiny, stromy ... různé instrukce
- **Analýza produktů činnosti** – slohové práce, sešity, kresby, stavebnice, modelaření....

Dělení projektivních metod

(Lindzey)

- Asociační (reakce na...)
- Konstruktivní (TAT-povídky, mozaiky, kresby...)
- Expresivní (hra, drama, kresby – ale jde o proces, akcentují způsob tvoření)
- Doplnování (nedokončené věty, Rozenzweig – frustrace...)
- Výběr a řazení (barvy, test rodinných vztahů...)

Jiné dělení:

- Verbální
- Grafické
- Volby

Projektivní metody vhodné pro pedagogickou praxi (příklady)

- Sešity - analýza
- Slohové práce
- Grafické - kresby: erby, začarovaná rodina, kresba sebe sama (zvíře), strom třídy, vlny a hvězdy ...- pilířem je rozhovor nad kresbou
- Verbální - rozhovory: identifikace se zvířaty, tři přání, nedokončené věty
- Explorační – psychohry, dramata...

Povídka - Dokončení příběhu

- Mám pro tebe zajímavý úkol. Zahraješ si tak trochu na spisovatele – vymyslíš si povídku. Máš úplnou volnost, můžeš psát o čemkoliv. Musíš začít svou povídku takto:

Je rok 2025, je středa 15. května. Jako každý den jsem ráno vstal/a v obvyklou hodinu, odcházím do práce a.....

- Někde uprostřed povídky začneš nový odstavec touto větou:

Má pracovní doba skončila a mám před sebou....

- Podobně v závěru začneš poslední odstavec takto:

Den je u konce. Uléhám s myšlenkou....

- Můžeš psát o čemkoliv... neboj se pravopisu.... Dej povídce nějaký název...

Hodnotíme

- Originalitu – tvořivost
- Pesimismus – optimismus
- Společenskost – izolaci
- Vazbu k rodině
- Sebeprosazení, egocentrismus
- Aspirace, reálnost plánů
- Jasnost představy, ucelenost příběhu
- Hodnoty a etické aspekty

Hodnoty

Každý člověk chce být v životě šťastný. Ne každý člověk však bývá úplně šťastný a spokojený, i když po tom touží.

Co myslíš, že je k tomu zapotřebí, aby byl člověk šťastný?

Zamysli se nad tím, co by z tebe jednou učinilo šťastného člověka.

Seřaď podle důležitosti 1-5

Kdybys měla čarovnou moc a mohl/a se proměnit. Čím bys chtěla/a být?

- Pohádkové osoby (princ, princezna, král, čaroděj...)
- Zvířata (kočka, pes, slon..)
- Reálné osoby (kuchař, učitelka, maminka...)

Index stereotypie

Vychází se z odpovědi na otázku: PROČ?

(král – vést, pomáhat, ukazovat se...)

(princezna – být obdivována, přepych,

užlechtilost, ovlivňovat...)

Kdybys měl tu čarodějnou moc, co bys udělal/a?

- Byt , zařízení
- Užitékové předměty
- Odměňovat dobro a trestat zlo
- Pomáhat dětem
- Hračky
- Oblečení.....

Hodnotí se originalita, hodnotová orientace, orientace na sebe – na druhé, usuzuje se na potřeby a frustrace (osobní, rodinné...)

Co bys změnil/a u vás doma?

Stereotypie:

Užitkové předměty

Bytové zařízení

Hračky

Peníze

Zdraví všem

Podezření: odpovědi „nevím“, „nic“

Důležité informace o rodinném

prostředí... („odčaroval bych otce...“)

Co bys změnil/a ve škole? Co bys změnil/a mezi dětmi?

- Hezčí škola
- Lépe se učit
- Aby se děti lépe učily
- Hodná učitelka.....

Postoje k učiteli, ke škole

- Hračky
- Úspěchy v učení
- Aby byly hodné
- Dárky.....

Co bys přičaroval/ a odčaroval sám sobě?

- Úspěchy v učení
- Oblečení
- Hračky
- Konzumní věci.....

Podezřelé: sadistické reakce „... začarovala bych se v tygra a snědla bratra...“

Odčaroval: školu, učení, nemoc, známky,
zlobení, novím

Spontánní identifikace se zvířetem

Bestiárium: Jaké zvíře bys chtěl být - i výběr z nabídky a proč? (R. Zazzo)

- Opice, kočka, lev, veverka, pes, pták, kůň... (liší se v pohlaví)

podezřelé u dětí: identifikace s červy, plži, hady, malými hlodavci ...

Kočka: užitečnost, roztomilost, něha, bezpečí, obratnost

Lev: dominantost, moc, prestiž, agresivita, nezávislost, krása, obdiv

Opice: obratnost, pamlsky, chytrost, učenlivost, rošťárny, roztomilost, pozornost...

Identifikace s opačným pohlavím

Identifikace se jménem

- Chtěl bys být děvčetem/klukem? Proč ano/ne?

Podezřelé: neidentifikuje se se svým pohlavím

Líbí se ti tvé jméno?

Jak jinak by ses chtěl/a jmenovat?

Test 3 přání – dg. hodnot, cílů, zaměření, postojů...

Kdybys měl čarovnou moc (Zlatá ryba) a mohl
mít tři

přání. Co by to bylo?

- Věci, Bezstarostný život, Školní úspěchy, Hračky, Povolání, Bydlení, Sportovní úspěchy, Dlouhý život, Cestovat, Zdraví, Zvíře, Peníze....

Zaměření: egotropní, allotropní, synotropní
(sebe i druhé)

Věci – život (hodnoty), cena, morálka....
Dostupnost, originalita

Další otázky

- Z čeho máš největší strach?
- Co tě nejvíc trápí?
- Z čeho máš největší radost?

Nedokončené věty: vztahy k rodičům, sourozencům, spolužákům, k sobě

- Naši si o mně myslí, že...
- Dítě je v rodině...
- Myslím, že maminka většinou...
- Máme maminku rádi, ale...
- Kdyby náš táta...
- Tatínkové někdy...
- Můj bratr, sestra...
- Myslím, že hodně lidí...
- Děti, s nimiž si hrávám...
- Bývám mezi dětmi, ale...
- Moji kamarádi mě často...
- Když myslím na školu, tak...
- Kdyby nemusela být škola...
- Můj učitel (učitelka)...

- Jsem dost šikovný/á, abych...
- Nejslabší jsem...
- Kdyby tak děti věděly, jak se bojím...
- Někdy se celý třesu, když...
- Nemocné dítě...
- Přál/a bych si, abych neměl/a...
- Byla/a bych moc šťastný/á, kdybych
- Až budu starší...
- Vždycky si tajně přeju...

- 3 přání – role kouzelníka, víly: (dg. hodnot) – komu, co, hodnota, dostupnost, originalita (+ Michal)
- Nedokončené věty: obsahová analýza, vzájemné porovnání položek, reakční doba, indikátory něčeho...
- Bestiárium: jaké zvíře bys chtěl být (i výběr z nabídky a proč? (Zazzo) – identifikace s červy, plži, hady, malými hlodavci ... podezřelé u dětí
- Strom – jabloň třídy: vzdálenost ovoce, ovoce na zemi, skupinky, postavení na stromě, červivost a jiné kazy,
- Pohádkové bytosti: V jakou pohádkovou bytost by ses chtěl/a nejraději proměnit? (michal)
- Dokončení příběhu (Michal)

Předškolní diagnostika

Školní způsobilost

- Sociální (pracovní, sebeobsluha...)
- Emoční
- Kognitivní a intelektová
- Grafomotorická + lateralita
- Fyzická

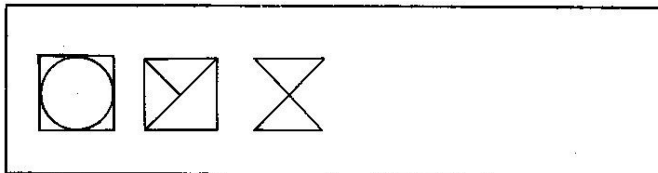
Zralost nervového systému + připravenost

Pozorovací schémata, testy, kresba

Školní zralost

Iméno	narození	Datum vyšetření
Adresa rodičů		
Materská škola	ZŠ	
Sem nakresli pána	CIS YL EM	
	Sem kytku nebo auto	

Tady jsou obrázky. Nakresli je také.

levou rukou

pravou rukou

Zkus to nakreslit

a teď tyhle puntíky

Doc. PhDr. Jaroslava Jiráska, CSc.: Orientační test školní zralosti

1994 21 - 7 002

Jiráskův test

- Kresba postavy:
 - 1- hlava, trup, končetiny, krk, vlasy, uši, nos, ústa. Pět prstů, zahnuté končetiny, oblečení.
 - 2- vše stejně, není syntetické. Mohou chybět 3 prvky.
 - 3- hlava trup, končetiny, dvoudimenzionálně paže nebo nohy. Nemusí být krk, vlasy, oděv prsty, chodidla.
 - 4 – hlava a trup. Primitivní kresba.
 - 5 - Hlavonožec nebo čmárání

- Napodobení psacího písma
- 1 – čitelné, písmena nejsou 2x větší. Začáteční písmeno větší. Tři slova. Nesmí chybět tečka. Vodorovná linie - 30% sklon
- 2- ješt čitelné. Na velikosti písmen ani dodržení linie nezáleží.
- 3- patrné členění na alespoň 2 části. Lze rozpoznat alespoň 4 písmena.
- 4 – S předlohou si jsou podobná alespoň 2 písmena. Celek tvoří řádek písmen.
- 5- čmárání

Diagnostika SPU v ČJ

- ✘ Z. Matějček, Z. Žlab, M. Košč, J. Novák...
- ✘ Wepman (sluchový test), Edfeldt (zraková diferenciacie)...
- ✘ Test: **Diagnostika specifických poruch učení** (Josef Novák)

Čtenářské dovednosti

Písemný projev

Expresivní řeč

Auditivní percepce

Prostorová orientace a vizuální percepce

Jemná motorika

Lateralita

Diagnostické limity

- ✘ Nelze jen měřit (např. rychlost čtení), důležitá je **kvalitativní analýza výkonu**
- ✘ Hodnocení je mnohdy subjektivní, je třeba brát jako orientační, ověřovat
- ✘ Doplnuje se a zpřesňuje psychologickým vyšetřením (intelektové schopnosti) – porovnání s výkonem
- ✘ Dobrý výkon vylučuje SPU, špatný výkon nepotvrzuje vždy přítomnost SPU (diferenciální diagnostika)
- ✘ Typické pro dg. ve 2. a 3. třídě ZŠ

Čtenářské dovednosti

- ✘ **Zkouška čtení** (Matějček) – texty dle délky nácviku čtení (školní třída – 1. – 9. tř.) – Alena, Zajíček, Sýkorky, Krtek, LATYŠ...
- ✘ Existují normy, převod podle délky nácviku čtení na **ČQ**.

Hodnotí se:

- ✘ **Rychlost – přečtená slova/min,**
- ✘ **Stupeň vývoje čtenářských návyků**
 1. Plynulé čtení se správnou intonací
 2. Čtení plynulé po slovech s nesprávnou intonací
 3. Po slovech neplynule, s tichým čtením
 4. Slabikuje v tempu
 5. Skládá slabiky, tichý sklad
 6. Hláskuje, odhaduje
- ✘ **Frekvence a charakter chyb**

Chybná slova se odečítají, sociálně únosná je 7-8% chybovost

Analýza chyb: inverze, záměry podobných písmen, odhady, artikulace...

- ✘ **Porozumění textu**
 1. Rozumí dobře textu, reprodukuje přesně
 2. Reprodukuje s nepřesnostmi
 3. Reprodukuje podstatné části
 4. Pouze vybraný úsek
 5. Jen některá slova
 6. Nic, nerozumí textu

Písemný projev — část grafická a orthografická

Texty pro 1. až 9. ročník

1. **Opis textu** (předloha pro 1. ročník – každé pololetí)
2. **Přepis textu** (předlohy pro 1. – 5. ročník, pro 5. ročník – nesmyslný text)

Hodnotí se:

Opis textu a přepis textu (tvarová přesnost, plynulost... znalost přepisu písmen, točení smyček...)

3. **Diktát**

Hodnotí se:

Specifické chyby: diakritická znaménka, záměny/vynechání/přidání písmen, di-ti-ni/dy-ty-ny, znělé hlásky p-b, t-d, k-g, s-z, š-ž, spojování slov

Nespecifické chyby: ostatní i-y (vyjmenovaná slova, přídavná jména...), gramatická pravidla, interpunkce

Další kvalitativní analýza psaní diktátu: držení tužky, tempo psaní, grafický projev, rychlost a plynulost vybavování písmen

Expresivní (motorická) řeč

Řeč – souvislost s poruchami učení v ČJ (CNS)

- ✘ **Vyjadřovací schopnosti** (verbální pohotovost, schopnost reprodukovat, volný výklad, slovní zásoba...)
- ✘ **Výslovnost hlásek** – opakování slov nebo vět: zase, saze, cesta...
- ✘ **Artikulační obratnost** (sledují se „specifické asimilace“ tj. problém při shluku souhlásek, dlouhých slovech, sykavky, měkčení apod.). Reprodukce vět, např.: *Mistrovství světa v krasobruslení. První pražská paroplavba. Nejnebezpečnější zvíře není nosorožec.*
- ✘ **Jiné poruchy výslovnosti**

Hodnocení

2- adekvátní vyspělost, 1 – mírné nedostatky, 0- zjevné obtíže

Auditivní percepce (sluchové vnímání a diferenciacce)

✗ Auditivní diferenciacce (Wepman)

Zkouška – varianty do 8 a nad 8 let. Zda se liší či neliší nesmyslná slova: *Vočl-vošl, dynt-dint, plef-mlef, tost-tost, brát-prát, ším-žím, nyvl-nyvl...*

✗ Sluchová syntéza

Předřikává se slovo po hláskách, žák musí vyslovit slovo: *r-a-k, k-o-z-a, s-t-ř-í-b-r-n-ý...*

✗ Sluchová analýza

Žák rozkládá vyřčené slovo na jednotlivé hlásky: *pes, voda... pospíchá, princezna...*

✗ Audiomotorická koordinace (sluchová identifikace struktur)

1. **Percepce rytmické sestavy:** Tóny na bzučáku: žák musí sdělit počet tónů, počet krátkých a dlouhých tónů.
2. **Reprodukce rytmu.** Žáka opakuje tóny, které slyší (bzučák, vyťukávání)

Chyby: jiný počet tónů, nerovnoměrnost, rozpad struktury

Hodnocení:

3- pohotoé, správné, 2- jedna chyba, 1 – dvě chyby, 0- více chyb

Prostorová orientace a vizuální percepce

- ✘ **Zkouška pravo-levé orientace:** žák podle pokynů 1) ukazuje rohy na papíru – *Ukaž na kartě*, 2) orientuje se na vlastním tělovém schématu – *ukaz na sobě*, 3) stranová orientace na protilehlé rovině – *ukaz na mně*

Hodnocení: 3-2-1-0

- ✘ **Zkouška vizuální diferenciaci (Edfeldt)** – vizuálně rozlišuje stejnost – rozdílnost tvarů (obrázků)
- ✘ **Test Rey-Ostrietovy figury** (citlivost při poškozeních CNS)

Jemná motorika

Oblasti:

- **Dynamická koordinace jednoduchých pohybů** (roztahování prstů, dotýkání se palce, děláni špetky, kmitání prsty, dotyk prstů do dlaně)
- **Orálně-motorická koordinace pohybu** (kmitání jazykem, nafukování tváří)
- **Párová koordinace pohybu** (svírání do pěstí a zároveň pokládání rukou na stůl...)
- **Řečová regulace pohybu** (jedno klepnutí – zvedne PK, dvě klepnutí – zvedne PK)

Hodnocení: 3 až 0